

Економіка воєнного часу

УДК 623.4(100-622):[005.334+005.8]

DOI [https://doi.org/ 10.5281/zenodo.15783093](https://doi.org/10.5281/zenodo.15783093)

**Інституційні ризики та інвестиційні бар'єри інноваційного розвитку
оборонної промисловості України в умовах воєнного часу**

Котвицька Наталія Миколаївна

д.е.н., доцент кафедри економіки, фінансів та обліку,
Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»,
м. Київ, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0864-1470>

Майстат Юрій Валерійович

аспірант кафедри економіки, фінансів та обліку,
Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»,
м. Київ, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-1298-6857>

Корчака Сергій Петрович

аспірант кафедри права
Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»,
м. Київ, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-9455-7485>

Прийнято: 19.06.2025| Опубліковано: 29.06.2025

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню інституційних ризиків та інвестиційних бар'єрів, що гальмують інноваційний розвиток оборонної промисловості України в умовах воєнного стану. **Метою дослідження** є комплексне вивчення чинників, які обмежують ефективне функціонування оборонно-промислового комплексу в інноваційній площині, а також формулювання практичних рекомендацій для їх усунення. **Методологічну основу дослідження** становить системний підхід у поєднанні з порівняльним аналізом, методом експертних оцінок, аналізом статистичних показників і чинних нормативно-правових актів. Додатково застосовано структурно-функціональний аналіз інституційного середовища оборонної промисловості України з урахуванням специфіки воєнного часу. У процесі дослідження **ідентифіковано** низку ключових інституційних дисфункцій у сфері державного регулювання оборонних інновацій. Серед них — фрагментарність та застарілість нормативно-правової бази, надмірна зарегульованість процедур, слабо розвинені механізми державно-приватного партнерства, а також обмежена координація між науково-дослідними установами, інженерними центрами та виробничими підприємствами. Основними інвестиційними бар'єрами визначено високий рівень воєнних ризиків, нестачу довгострокових фінансових ресурсів, складність дозвільних процедур, а також відсутність стабільних державних гарантій для інвесторів. Встановлено, що на тлі зазначених проблем інституційна неефективність знижує інвестиційну привабливість оборонного сектору України на 30–40% у порівнянні з довоєнним періодом. **У висновках** обґрунтовано необхідність реформування системи державного управління оборонними інноваціями, зокрема через створення спеціалізованих інституцій для підтримки інвесторів у воєнний час, активізацію державно-приватного партнерства, залучення міжнародних інвестицій і технологічної допомоги, а також модернізацію правового поля у сфері безпеки та оборони. Запропоновано

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

формувати стратегічне бачення інноваційного розвитку галузі з урахуванням новітніх геоекономічних викликів, трансформації глобальних ланцюгів постачання та зміни форм ведення війни в XXI столітті.

Ключові слова: оборонна промисловість, інституційні ризики, інвестиційні бар'єри, інноваційний розвиток, воєнний час, державно-приватне партнерство.

Institutional risks and investment barriers to the innovative development of Ukraine's defense industry in wartime conditions

Nataliia Kotvytska

Doctor of Economics, Associate Professor of the Department of
Economics, Finance and Accounting,
Private Higher Education Institution «European University»,
Kyiv, Ukraine,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0864-1470>

Yurii Maistat

graduate student of the department of economics, finance and accounting,
Private higher education institution «European University»,
Kyiv, Ukraine,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-1298-6857>

Serhii Korchaka

graduate student of the department of law,
Private higher education institution «European University»,
Kyiv, Ukraine,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-9455-7485>

Abstract. The article is devoted to the study of institutional risks and investment barriers that hinder the innovative development of Ukraine's defense industry under wartime conditions. **The aim** of the research is to comprehensively examine the factors limiting the effective functioning of the defense-industrial complex in the innovation sphere, as well as to develop practical recommendations for overcoming these obstacles. **The methodological framework** of the study is based on a systematic approach combined with comparative analysis, expert assessments, statistical data analysis, and the examination of current legal and regulatory acts. Additionally, a structural-functional analysis of the institutional environment of Ukraine's defense industry was applied, taking into account the specifics of wartime. The study identifies a number of key institutional dysfunctions in the field of state regulation of defense innovations. **These include** fragmentation and obsolescence of the legal framework, excessive bureaucratic procedures, underdeveloped mechanisms of public-private partnership, and limited coordination between research institutions, engineering centers, and manufacturing enterprises. The main investment barriers are defined as high wartime risks, lack of long-term financial resources, complex permitting procedures, and the absence of stable state guarantees for investors. It has been established that institutional inefficiency reduces the investment attractiveness of Ukraine's defense sector by 30–40% compared to the pre-war period. **The conclusions** emphasize the need to reform the system of state management of defense innovations. This includes the creation of specialized institutions to support investors during wartime, the enhancement of public-private partnerships, the attraction of international investments and technological assistance, and the modernization of the legal framework in the field of security and defense. It is proposed to develop a strategic vision for the innovative development of the sector, taking into account new geoeconomic challenges, the transformation of global supply chains, and changes in the nature of warfare in the 21st century.

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Keywords: *defense industry, institutional risks, investment barriers, innovative development, wartime, public-private partnership.*

Постановка проблеми. Російська збройна агресія проти України кардинально змінила умови функціонування вітчизняної оборонної промисловості, поставивши перед нею завдання не лише забезпечення поточних потреб Збройних Сил України, але й стрімкого інноваційного розвитку для досягнення технологічної переваги над агресором. Воєнний стан створив унікальні виклики для інвестиційної діяльності в оборонному секторі, коли традиційні механізми залучення капіталу виявилися неефективними через специфічність умов функціонування. Інституційне середовище оборонної промисловості України характеризується високим рівнем складності та суперечливості, що особливо загострилося в умовах воєнного часу. Існуючі інституційні механізми, сформовані в мирний час, не адаптовані до швидких змін воєнного періоду, що створює додаткові ризики для інвестиційної діяльності та гальмує інноваційні процеси. Проблема інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку оборонної промисловості набуває критичного значення в контексті необхідності технологічного переоснащення галузі, розробки нових видів озброєння та військової техніки, модернізації виробничих потужностей. Водночас інституційні ризики та інвестиційні бар'єри створюють системні перешкоди для ефективного використання наявних ресурсів та залучення додаткових джерел фінансування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблематики інноваційного розвитку оборонної промисловості України знайшли відображення в працях багатьох вітчизняних науковців. Ключові аспекти інституційного забезпечення оборонно-промислового комплексу розглядали Бадрак В.В. [2], який аналізував стратегічні пріоритети розвитку оборонної

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

промисловості, та Горбулін В.П. [2; 4], що досліджував національну безпеку в контексті оборонних інновацій. Інвестиційні аспекти розвитку оборонного сектору вивчали Геєць В.М. [3; 13], який розглядав макроекономічні умови інвестування в стратегічні галузі, та Данилишин Б.М. [7], що аналізував механізми державного фінансування інноваційних проектів. Антонюк Л.Л. [1] досліджувала інноваційні процеси в промисловості, включаючи оборонний сектор. Інституційні аспекти економічного розвитку в умовах невизначеності вивчали Гриценко А.А. [18] та Пешко А.В. [17], їхні роботи містять важливі висновки щодо адаптації інституційних механізмів до кризових умов. Кіндзерський Ю.В. [19] аналізував промислову політику та її вплив на технологічний розвиток галузей. Питання державно-приватного партнерства в оборонній сфері розглядали Запорожець Г.В. [20] та Пашко П.В. [21], їхні дослідження розкривають специфіку взаємодії держави та приватного бізнесу в стратегічних секторах економіки.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість досліджень, присвячених розвитку оборонної промисловості та інноваційній діяльності, залишаються недостатньо вивченими питання специфічного впливу воєнного стану на інституційне середовище оборонного сектору. Потребують поглибленого аналізу механізми трансформації інституційних ризиків в умовах збройного конфлікту та їх вплив на інвестиційну привабливість галузі. Недостатньо дослідженими залишаються питання адаптації традиційних інструментів залучення інвестицій до специфічних умов воєнного часу, коли стандартні підходи до оцінки ризиків та прибутковості потребують кардинального перегляду. Відсутні комплексні дослідження взаємозв'язку між інституційними дисфункціями та зниженням інвестиційної активності в оборонному секторі. Потребує окремого дослідження проблематика координації діяльності різних інституційних суб'єктів оборонної промисловості в умовах воєнного стану, коли традиційні

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

механізми взаємодії можуть виявитися неефективними через надзвичайність ситуації.

Автори системно дослідили взаємозв'язок між інституційними ризиками та інвестиційними бар'єрами в оборонній промисловості України саме в умовах воєнного стану, кількісно оцінивши їх вплив на зниження інвестиційної привабливості галузі на 30-40%. Розроблено комплекс конкретних рекомендацій, що включає створення єдиного координаційного центру та впровадження спеціальних фінансових інструментів для воєнного часу. Запропоновані рішення мають практичну спрямованість і можуть стати основою для формування державної політики інноваційного розвитку оборонної промисловості, сприяючи підвищенню обороноздатності країни та ефективності використання обмежених ресурсів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексне дослідження інституційних ризиків та інвестиційних бар'єрів інноваційного розвитку оборонної промисловості України в умовах воєнного часу та розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо їх подолання.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- проаналізувати специфіку інституційного середовища оборонної промисловості в умовах воєнного стану;
- ідентифікувати ключові інституційні ризики, що впливають на інноваційну діяльність у оборонному секторі;
- визначити основні інвестиційні бар'єри та їх вплив на фінансування інноваційних проектів;
- оцінити взаємозв'язок між інституційними дисфункціями та зниженням інвестиційної активності;
- розробити рекомендації щодо удосконалення інституційних механізмів та подолання інвестиційних бар'єрів.

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Виклад основного матеріалу дослідження. Воєнний стан кардинально трансформував інституційне середовище оборонної промисловості України, створивши нові виклики та можливості для інновацій. Традиційна система державного регулювання, побудована на принципах мирного часу, виявилася недостатньо гнучкою для швидкого реагування на потреби воєнного періоду.

Ключовою особливістю трансформації стала централізація прийняття рішень через створення спеціальних координаційних органів, таких як Комітет оборонних закупівель при Кабінеті Міністрів України та посилення ролі Ради національної безпеки і оборони. Водночас ця централізація створила нові бюрократичні перешкоди для швидкого впровадження інновацій. Особливого значення набула проблема координації між різними відомствами - Міністерством оборони, Міністерством стратегічних галузей промисловості, Міністерством цифрової трансформації та іншими інституційними суб'єктами. Відсутність чітких механізмів взаємодії призводить до дублювання функцій та зниження ефективності інноваційних процесів.

Аналіз інституційного середовища дозволив виділити декілька ключових груп ризиків, що перешкоджають інноваційному розвитку оборонної промисловості (табл. 1).

Таблиця 1.

Інституційні ризики, що стримують інноваційний розвиток
оборонної промисловості України

Група ризиків	Характеристика	Наслідки для інноваційного розвитку
Нормативно-правові ризики	Недосконалість законодавчої бази: наявність прогалин і суперечностей, зокрема у сфері державно-приватного партнерства та міжнародної кооперації.	Правова невизначеність унеможливорює ефективне планування та реалізацію інноваційних проєктів, стримує іноземні інвестиції.
Бюрократичні ризики	Складність та тривалість погоджувальних процедур. Тривалість оформлення	Затримки в реалізації проєктів, втрата актуальності інноваційних

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

	дозволів — у середньому 8–12 місяців, що є критично довгим у воєнний час.	рішень, зниження гнучкості реагування на потреби оборони.
Координаційні ризики	Недостатня взаємодія між органами державної влади, науковими установами та підприємствами. Відсутність єдиної стратегії інноваційного розвитку.	Розпорошення ресурсів, дублювання функцій, втрата синергії між учасниками, низька результативність інноваційних ініціатив.

Джерело: систематизовано на основі [16]

Воєнний стан створив специфічні інвестиційні бар'єри, що суттєво ускладнюють залучення капіталу для інноваційного розвитку оборонної промисловості:

1. Ризики воєнного часу є найбільш критичним фактором, що стримує інвестиційну активність. Можливість фізичного знищення виробничих потужностей, порушення логістичних ланцюгів та втрата кваліфікованого персоналу створюють додаткову премію за ризик, що значно підвищує вартість капіталу.

2. Фінансові бар'єри пов'язані з обмеженістю бюджетних ресурсів держави та складністю залучення приватних інвестицій. Державний бюджет України в умовах воєнного стану переорієнтований на покриття поточних військових потреб, що обмежує можливості фінансування довгострокових інноваційних проектів.

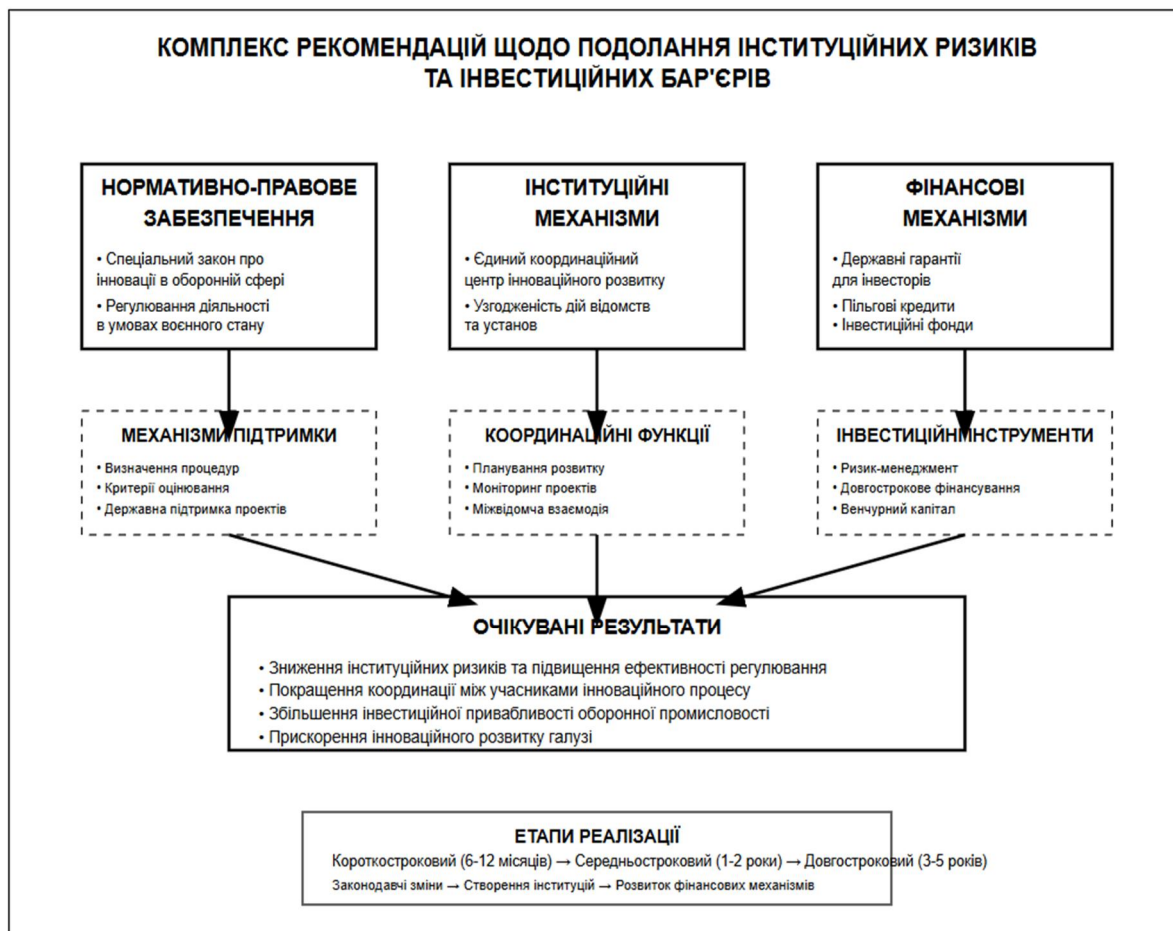
3. Регуляторні бар'єри включають складність процедур ліцензування, сертифікації та експортного контролю. Особливою проблемою є недостатня прозорість критеріїв прийняття рішень та високий рівень суб'єктивності в оцінці проектів.

Дослідження показує, що інституційні дисфункції мають кумулятивний ефект на інвестиційну привабливість оборонного сектору. За оцінками експертів, сукупний вплив інституційних ризиків призводить до зниження

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

інвестиційної привабливості на 30-40% порівняно з довоєнним періодом. Особливо негативно на інвестиційній привабливості позначається непередбачуваність інституційних змін. Часті зміни в нормативно-правовому регулюванні, реорганізації державних органів та зміни пріоритетів державної політики створюють атмосферу невизначеності, що стримує довгострокові інвестиції.

Джерело: систематизовано на основі [16]

На основі проведеного аналізу можна сформулювати комплекс рекомендацій щодо подолання інституційних ризиків та інвестиційних бар'єрів (рис. 1).

Аналіз міжнародного досвіду показує, що успішне подолання інституційних бар'єрів в оборонній промисловості потребує комплексного підходу. Країни НАТО використовують механізми спільного фінансування

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

НДДКР, що дозволяє розподілити ризики між учасниками. Особливого значення набуває досвід Ізраїлю, який в умовах постійної загрози зміг створити ефективну систему державно-приватного партнерства в оборонній сфері. Ключовими елементами цієї системи є спрощені процедури прийняття рішень, гарантії держави для інвесторів та тісна інтеграція між науковими установами та промисловістю.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що інституційні ризики та інвестиційні бар'єри є критичними факторами, що стримують інноваційний розвиток оборонної промисловості України в умовах воєнного часу. Основними інституційними ризиками є недосконалість нормативно-правової бази, бюрократичні перешкоди, слабкість координаційних механізмів та непередбачуваність інституційних змін. Ключові інвестиційні бар'єри включають високі ризики воєнного часу, обмеженість фінансових ресурсів, складність регуляторних процедур та відсутність довгострокових гарантій держави. Сукупний вплив цих факторів призводить до значного зниження інвестиційної привабливості оборонного сектору. Подолання виявлених проблем потребує комплексного реформування інституційного середовища оборонної промисловості, включаючи удосконалення нормативно-правової бази, створення ефективних координаційних механізмів, розвиток спеціальних фінансових інструментів та посилення міжнародної співпраці.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою детальних механізмів реалізації запропонованих рекомендацій та оцінкою їх ефективності в умовах конкретних інноваційних проектів оборонної промисловості.

Список використаних джерел

1. Антонюк, Л. Л., Поручник, А. М., & Савчук, В. С. (2003). Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: монографія. К.: КНЕУ. с. 394.
2. Горбулін, В. П., & Бадрак, В. В. (2023). Україна в умовах побудови нового світопорядку. Пошук місця в системі координат. *Вісник національної академії наук України*, № (9), С. 3-11.
3. Геєць, В. М. (2024). Ознаки соціальної якості життя воєнного часу в Україні й завдання її повоєнного піднесення. *Економіка України*. № 67(4).
4. Горбулін, В. П. (2019). Забезпечення оборони та безпеки України: актуальні проблеми і шляхи їх вирішення. *Вісник національної академії наук України*. № (9), С. 3-18.
5. Розвиток індустріальних парків як чинник пришвидшення відновлення економіки України. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/rozvytok-industrialnykh-parkiv-yakchynnyk-pryshvydshennya-vidnovlennya> (дата звернення: 25.06.2025).
6. Проблеми та перспективи розвитку стратегічних галузей промисловості України. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentariekspertiv/problemey-ta-perspektyvy-rozvytku-stratehichnykh-haluzey-promyslovosti> (дата звернення: 26.05.2025).
7. Данилишин Б. Якими мають бути стратегічні напрями відбудови національної економіки. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/09/1/691022/> (дата звернення: 26.05.2025).
8. Контроль за переміщенням товарів військового призначення та подвійного використання. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/kontrol-za-peremischennyam-tovarivviyskov> (дата звернення: 26.05.2025).

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

9. Новікова, І. Е. (2024). Напрями формування емерджентного інституційного порядку в трансфері технологій подвійного призначення у векторі реалізації національного плану відбудови України: принципи та політика. *Інноваційна економіка*, № 2-2024, С. 71-79.
<https://doi.org/10.37332/2309-1533.2024.2.9>

10. Філіппов М. Створювати інноваційні проєкти варто вже зараз: не чекаючи закінчення війни. 2022. URL: <https://delo.ua/business/stvoryuvati-innovaciini-projekti-varto-vzazaraz-ne-cekayuci-zakincennya-viini-insaiti-maksima-filippova-iz-grcapital-402624> (дата звернення: 26.05.2025).

11. Інвестування в Україну під час війни. [1/2] Advantage Ukraine. URL : <https://trans.info/ua/investuvannya-v-ukrayinu-pid-chas-viyny-327240> (дата звернення: 26.05.2025).

12. Небрат, В. В. (2017). Теоретичні основи дослідження інституційної трансформації економіки. *Економічна теорія*, № 2, С. 34-49.

13. Геєць, В. М., Семиноженко, В. П., Андрощук, Г. О., Федулова, Л. І., & Бажал, Ю. М. (2022). Інноваційно-технологічне становище підприємств в контексті перспектив розвитку економіки України. *Підприємництво та інновації*, Вип. 14.

14. Чухно А. Інституціоналізм: теорія, методологія, значення. *Економіка України*. 2008. № 6. С. 413.

15. Шумпетер Й.А. Теорія економічного розвитку: дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / пер. з англ. В. Старка. Київ: ВД «Києво-Могилянська академія». 2011. 242 с.

16. Котвицька Н.М., Рихлик О.А., Величко О.О. (2025). Фінансові механізми управління інноваційним розвитком підприємств у кризових умовах. *Інвестиції: практика та досвід*. № 11. С. 51-55.
<https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.11.51>

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

17. Пешко, А. В. (2007). Інвестиції: їх значення, види та форми. *Інвестиції: практика та досвід*, № 1, С. 3-6.
18. Гриценко, А. А. (2023). Національно укорінений розвиток економіки як локальна відповідь на глобальні геоекономічні зрушення. *Економіка України*, № 4, С. 38-54.
19. Кіндзерський, Ю. В. (2020). Генеза і особливості цифрової економіки у контексті перспектив її становлення в Україні. *Економіка та держава*, № 8, С. 10-14.
20. Запорожець, Г. В., Федоренко, А. Є., Якименко, О. В., Вороніна, О. О., & Рибак, Г. І. (2019). Сучасні аспекти антикризового фінансового управління промисловими підприємствами. *Financial & Credit Activity: Problems of Theory & Practice*, 2019, Vol 4, Issue 31. p. 163-171.
21. Пашко, П. В., Лазебник, Л. Л., Кіндзерський, Ю. В. та ін. Підприємництво в епоху глобальних трансформацій: виклики та перспективи розвитку : монографія. Університет державної фіскальної служби України. Ірпінь, 2019. 476 с.